Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto
MTK ry

Asiantuntijalausunto

Airi Kulmala

7.9.2022

Ympäristövaliokunta
YmV@eduskunta.fi

Asiantuntijalausunto: U 50/2022 vp Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi teollisuuden päästöistä (teollisuuspäästödirektiivin muuttaminen)

EU:n komissio on antanut ehdotuksen teollisuuspäästödirektiivin (IED) muuttamiseksi vastaamaan paremmin ympäristöpolitiikan tavoitteita, joilla pyritään hillitsemään ilmastonmuutosta, vähentämään vesistökuormista sekä edistämään turvallista kiertotaloutta. MTK pitää tavoitteita hyödyllisinä, mutta näkee niiden toteuttamiseen ehdotetuissa ratkaisuissa ongelmia. Tämä lausunto käsittelee ensisijaisesti kotieläintaloutta koskevaa ehdotuksen osaa.

Soveltamisalan laajennus ja käytettävät eläinyksiköt

Direktiivin soveltamisalaa ehdotetaan laajennettavan, ja suurin määrällinen muutos koskisi eläinsuojia. Soveltamisalaan tulisi mukaan uutena ryhmänä suuri joukko nautatiloja. Sikojen ja siipikarjan eläinsuojien osalta soveltamisalakynnystä laskettaisiin huomattavasti. Jatkossa soveltamisala määriteltäisiin eläinyksikkönä (ey) eli eläinsuojat, joissa olisi sikoja, siipikarjaa, nautoja tai useampia näistä vähintään 150 ey, olisivat soveltamisalan piirissä. Eläinyksikköinä käytettäisiin Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahaston täytäntöönpanoasetuksen (EU N:o 808/2014) mukaisia eläinyksiköitä, joissa 1 lypsylehmä on 1 ey ja muut eläinryhmät suhteutetaan tähän. Siipikarjan osalta 150 ey tarkoittaa 5 000 broileria tai kalkkunaa taikka 10 714 munintakanaa. Sikojen osalta kyse on 300 emakosta tai 500 muusta siasta. Tämä olisi suuri muutos nykytilanteeseen, jossa raja perustuu eläinpaikkoihin (yli 40 000 siipikarja-, yli 2 000 tuotantosika- tai yli 750 emakkopaikkaa) ja kutakin ryhmää tarkastellaan erikseen. Lisäksi ns. yhdistämissäännön mukaan kaksi tai useampi lähellä toisiaan sijaitsevaa laitoista katsottaisiin yhdeksi yksiköksi, jos niillä on sama toiminnanharjoittaja tai laitokset ovat keskenään taloudellisessa tai oikeudellisessa suhteessa olevien toiminnanharjoittajien määräysvallassa. Ko. kertoimia käyttäen Suomen ympäristökeskus on arvioinut, että 150 ey rajan perusteella soveltamisalan piirissä olevien eläinsuojien määrä kasvaisi nykyisestä 275 sika- tai siipikarjatilasta noin 1 700 eläinsuojaan, joista lähes puolet olisi nautatiloja. Kaikista Suomen nautatiloista direktiiviehdotuksen soveltamisalassa olisi noin 10 %, sikatiloista noin 60 %, siipikarjatiloista noin 70 % ja yhdistelmätiloista noin 15 %.

EU:n teettämissä vaikuttavuusarvioissa on käytetty puolestaan Eurostatissa käytettyjä kertoimia, jotka poikkeavat osittain täytäntöönpanoasetuksessa (EU N:o 808/2014) esitetyistä. Esimerkiksi munintakanankerroin on 0,021, kun täytäntöönpanoasetuksessa se on 0,014.

Lisäksi on otettava huomioon, että niin ehdotuksessa kuin laskelmissa käytettyjä eläinyksikkökertoimia ei ole kehitetty kuvaamaan tuotantoeläinten ympäristövaikutuksia kuten esim. Suomessa ympäristölupamenettelyssä käytetyt kertoimet. Ei ole myöskään varmuutta, kuvaavatko eläinyksikkökertoimet oikein eri eläinten välisiä suhteita ympäristönäkökulmasta tarkasteltuna.

Direktiiviehdotuksen monien muutosehdotusten ympäristö- ja terveysvaikutuksia ei ole mahdollista arvioida ennalta. Komission laatiman vaikutustenarvioinnin ympäristö- ja terveysvaikutuksia onkin arvioitu pääosin asiantuntija-arvioiden perusteella. Myös kustannuslaskenta on karkealla tasolla. Tulokseksi on kuitenkin saatu, että hyötyjen suhde kustannuksiin olisi noin 11. Eläinyksikköjen, kustannusten ja saatavien hyötyjen epävarmuuden vuoksi MTK katsoo, että Suomen tulee vaatia vaikuttavuusarvioiden tarkentamista, jotta eläinyksikköraja pystytään asettamaan kohtaan, jossa

saavutetaan riittävät ympäristöhyödyt ilman maataloudelle aiheutuvia kohtuuttomia kustannuksia. Kustannukset ja hyödyt eivät siis pääosin kohdistu samoille tahoille ja lisäksi kohdentumisessa on ajallisia eroja. MTK muistuttaa myös nykyisen hallitusohjelman kirjauksesta: "Lainsäädännöllisin toimin ei aiheuteta lisäkustannuksia ilman kompensaatiota maatalousyrittäjille."

Suomessa soveltamisalan laajennus eläinsuojien osalta ei tuo ympäristöhyötyjä, sillä päästöjen rajoittaminen ja parhaan käyttökelpoisen tekniikan hyödyntämisen vaatimus sisältyvät jo nykyisiin lupa- ja ilmoitusmenettelykäytäntöihin ja tarvittaessa tarkennuksia voidaan tehdä kansallisesti. Direktiiviehdotuksen myönteisenä puolena voidaan pitää sitä, että se tasapuolistaisi tuotantovaatimuksia eri puolilla EU:a.

MTK katsoo, että eläinyksikköraja tulee nostaa ehdotetusta 150:stä vähintään 450 eläinyksikköön, jotta vähennetään ylimääräistä byrokratiaa ja siitä kotieläintaloudelle aiheutuvia lisäkustannuksia. Täytäntöönpanoasetuksen (EU N:o 808/2014) mukaan muun siipikarjan osalta voidaan muuntokertoimia pienentää perustellusta syystä. Suomessa on maataloustukien yhteydessä otettu käyttöön broilereille oma kerroin 0,007 ey (ehdotuksessa ja laskelmissa kalkkunoille ja broilereille käytetty samaa kerrointa 0,03 ey), ja tätä mahdollisuutta tulee voida hyödyntää myös IED:n yhteydessä. Tämä hillitsisi hieman hyvin kontrolloiduissa oloissa tapahtuvaan broilertuotantoon kohdistuvaa muutosta. Lisäksi esitetystä yhdistämissäännöstä tulee luopua. Lisäksi MTK muistuttaa, että lisääntyvät vaatimukset kustannuksineen johtavat kotieläintuotannon keskittymiseen yhä suuremmille tiloille, mikä lisää paikallisen ympäristökuormituksen riskiä. Direktiivin piirissä olevien eläintilojen määrän suuri nousu lisää luonnollisesti myös hallinnon kustannuksia.

<u>Eläinsuojien kevennetty lupamenettely</u>
Komissio ehdottaa eläinsuojille kevennettyä lupamenettelyä hallinnollisen rasitteen pienentämiseksi. Direktiivillä säädettäisiin eläinsuojien lupahakemusten vähimmäissisällöstä ja toiminnanharjoittajien velvollisuudesta ilmoittaa viranomaiselle laitoksen toiminnassa tapahtuvista merkittävistä muutoksista sekä tarkkailutiedot.

Komissiolle annettaisiin valtuus antaa delegoitu säädös kaikkia eläinsuojia koskevista toimintasäännöistä, jotka sisältävät parhaan tekniikan mukaisia vaatimuksia ja mm. tietoja päästörajoista, tarkkailuvaatimuksista, lannanlevityskäytännöistä, ympäristön pilaantumisen ehkäisemistä ja vähentämistä koskevista käytännöistä sekä ympäristötehokkuuden raja-arvoista. Toimintasäännöissä tulee ottaa huomioon mm. laitosten luonne, tyyppi, koko ja tiheys sekä laidunpohjaisten karjankasvatusjärjestelmien erityispiirteet. Komission tulisi antaa delegoitu säädös eläinsuojien toimintasäännöistä 24 kuukauden kuluessa direktiiviehdotuksen voimaantulosta ja kaikkien eläinsuojien tulisi noudattaa toimintasääntöjä 42 kuukauden kuluessa delegoidun säädöksen voimaantulosta.

Kevennetyssä lupamenettelyssä säädettäisiin myös yleisön osallistumismahdollisuuksista ja muutoksenhakumahdollisuuksista. MTK kannattaa kevennettyä lupamenettelyä. Suomessa on käytössä yleinen ilmoitusmenettely "keskikokoisille" eläinsuojille, kun suuret ja kaikki IED-laitokset ovat lupamenettelyssä. Kevennetyn lupamenettelyn tulee olla aidosti kevennetty. Mikäli IED-ehdotus etenee suunnitellusti, tulee Suomessa mahdollistaa lainsäädäntömuutoksin kaikkien IED-laitosten siirtyminen kevennettyyn menettelyyn.

MTK vastustaa delegoidun säädöksen käyttöä eläinsuojien toimintasääntöihin liittyen ja tukee valtioneuvoston kantaa, että toimintasäännöistä päätettäisiin komission täytäntöönpanopäätöksellä niin, että toteutettavien lisätoimenpiteiden kustannukset ja hyödyt arvioitaisiin.

Mikäli IED-ehdotus etenee esitetyssä muodossa, MTK pitää tärkeänä, että toimintasäännöissä kuvattavat tekniikat ja vaatimukset ovat käytännön toteutusmahdollisuuksiltaan realistisia ja kohtuuhintaisia. Vaatimukset on myös suhteutettava niillä saavutettavaan ympäristöhyötyyn. Niiden on mahdollistettava erilaiset tuotantomuodot ja -tavat erilaisissa tuotantoympäristöissä. Sääntöjen tulee olla yhteensopivat eläinten hyvinvointia ja muuta eläintenpitoa koskevien säädösten kanssa. Säännösten tulee olla myös tekniikkaneutraalit, jotta alan teknologinen kehitys on helposti hyödynnettävissä.

Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry
PL 510 (Simonkatu 6) • 00101 Helsinki
Puhelin 020 4131 • Faksi 020 413 2403
Y-tunnus 0215194-5 • www.mtk.fi

Central Union of Agricultural Producers and Forest Owners (MTK)
PO Box 510 (Simonkatu 6) • FI-00101 Helsinki
Telephone +358 20 4131 • Fax +358 20 413 2403
Business code 0215194-5 • www.mtk.fi

Valtioneuvosto suhtautuu varauksella eläinsuojien toimintasääntöjen täytäntöönpanolle varattuun varsin lyhyeen siirtymäaikaan ja siihen, että kaikenkokoisten eläinsuojien tulisi noudattaa vaatimuksia samanaikaisesti. Valtioneuvosto pitäisi parempana eläinsuojien täytäntöönpanon jaksottamista esimerkiksi laitoskoon perusteella. MTK yhtyy näihin näkemyksiin.

Delegoitu säädös soveltamisalan laajentamisesta

Edellä mainitun toimintasäännön lisäksi delegoidulla säädöksellä komissiolle siirrettäisiin valta lisätä tarvittaessa IED:n soveltamisalaan teollisuuslaitoksia tai eläinsuojia. Koska kyseessä on koko direktiivin soveltamisen kannalta keskeinen asia, MTK katsoo, että komissiolle ei voida antaa asiassa delegoitua säädösvaltaa vaan pitää noudattaa tavanomaista lainsäädäntömenettelyä. Tarvittaessa komissiolle voidaan kuitenkin antaa delegoitua säädösvaltaa soveltamisalan supistamiseksi.

Yleisön tiedoksisaanti-, osallistumis- ja muutoksenhakuoikeudet

Suomessa yleisöllä on jo nyt laajat oikeudet osallistua eläinsuojien lupa- ja ilmoitusprosessiin. MTK katsoo, että oikeutta ei tule laajentaa nykyisestä. Oikeutta käytetään myös väärin ainoana tarkoituksena toiminnanharjoittajan työn vaikeuttaminen, jolloin samalla hallinnolliset kustannukset nousevat. Jos oikeuksia muutetaan, tulisi pyrkiä myös rajaamaan haittalista käyttäytymistä.

Ehdotuksen mukaan teollisuuslaitosten päästöjä koskevia tietoja olisi saatettava kansalaisten saataville yleisen tietoverkon välityksellä aikaisempaa laajemmin sekä EU-tasolla että jäsenvaltioissa. MTK muistuttaa, että eläinsuojat poikkeavat muista teollisuuslaitoksista siinä, että eläinsuojat sijaitsevat usein toiminnanharjoittajan kodin välittömässä läheisyydessä. Tietoja julkistettaessa on muistettava, että ne eivät saa johtaa kotirauhan häirintään tai eläinsuojiin kohdistuvaan ilkivaltaan, mistä myös eläimet kärsivät. On tärkeää, että toiminnanharjoittajan selvilläolovelvollisuudesta huolimatta jäsenvaltio voi määrittää ja raportoida eläinsuojien päästöt toiminnanharjoittajan puolesta (U 51/2022 vp). On myös tärkeää, että viranomainen voi tarjota viljelijöiden käyttöön laskureita, joilla voi laskea eläinsuojasta tapahtuvat ilmapäästöt, joiden suora mittaaminen on hyvin haasteellista ja kallista.

Terveyshaittoja koskevat vahingonkorvaukset ja seuraamukset

MTK yhtyy valtioneuvoston varaukselliseen kantaan direktiiviehdotuksen terveyshaittoja sekä seuraamuksia koskeviin ehdotuksiin.

Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry

Airi Kulmala
asiantuntija

Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry
PL 510 (Simonkatu 6) • 00101 Helsinki
Puhelin 020 4131 • Faksi 020 413 2403
Y-tunnus 0215194-5 • www.mtk.fi

Central Union of Agricultural Producers and Forest Owners (MTK)
PO Box 510 (Simonkatu 6) • FI-00101 Helsinki
Telephone +358 20 4131 • Fax +358 20 413 2403
Business code 0215194-5 • www.mtk.fi